

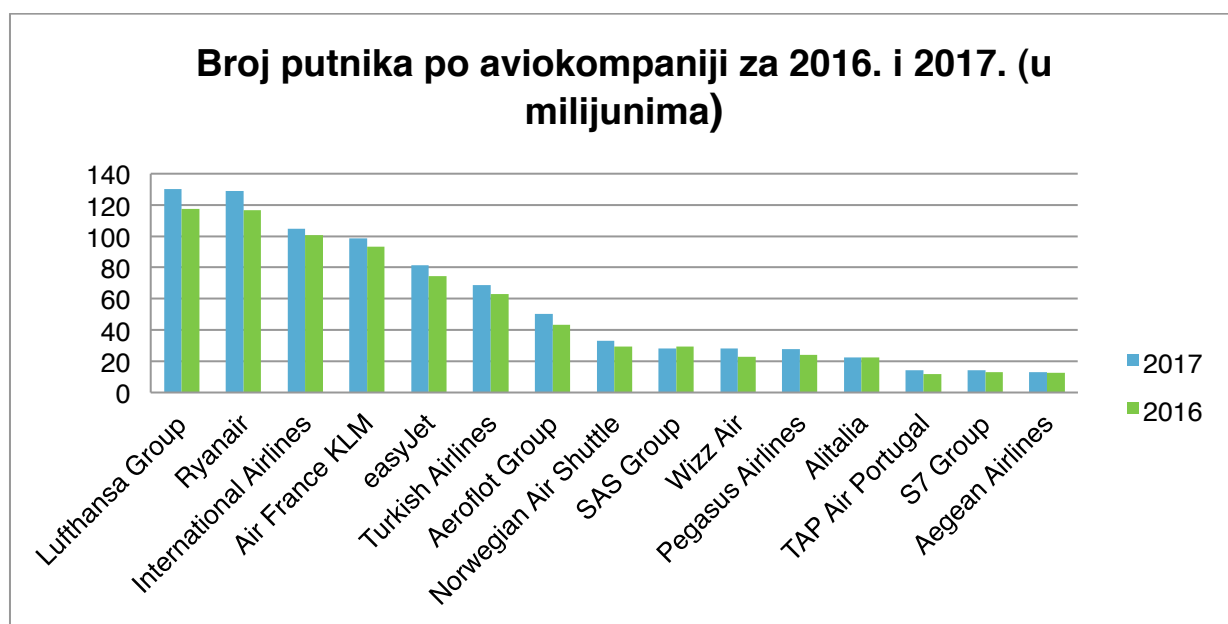
financijski **klub**
SIGURNA INVESTICIJA

***ANALIZA ZRAKOPLOVNE INDUSTRIJE U
EUROPI***

Tin Barišin

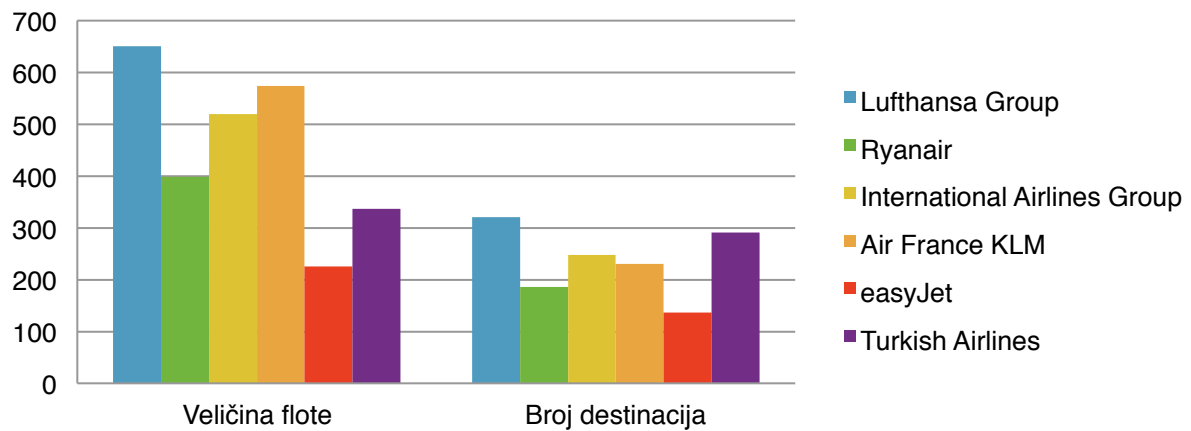
Zrakoplovni prijevoz putnika je **najbrži i najefikasniji oblik** transporta prisutan u svijetu. Iako je jedan od najskupljih, u potpunosti je istisnuo alternativne oblike prijevoza ljudi na duže relacije, ali i na kraće udaljenosti zbog kratkog trajanja putovanja, iznimne udobnosti i sve nižih cijena karata.

Kako bi se zrakoplovne kompanije mogle koristiti zračnim prijevozom, moraju dobiti tzv. Air Operator's certificate (AOC) za kojeg se trebaju zadovoljiti određeni uvjete vezani uz osoblje, avione i slično. U 2015. udio ukupnog zračnog prometa u Europi iznosio je 27%. Iako u Europi prometuje 48 kompanija, ne postoji istaknuti lider industrije. U vodstvu se po broju putnika izmjenjuju *Lufthansa* i *Ryanair*. Značajniji su još i International Airlines Group (British Airways), Air France KLM te EasyJet i Turkish Airlines.

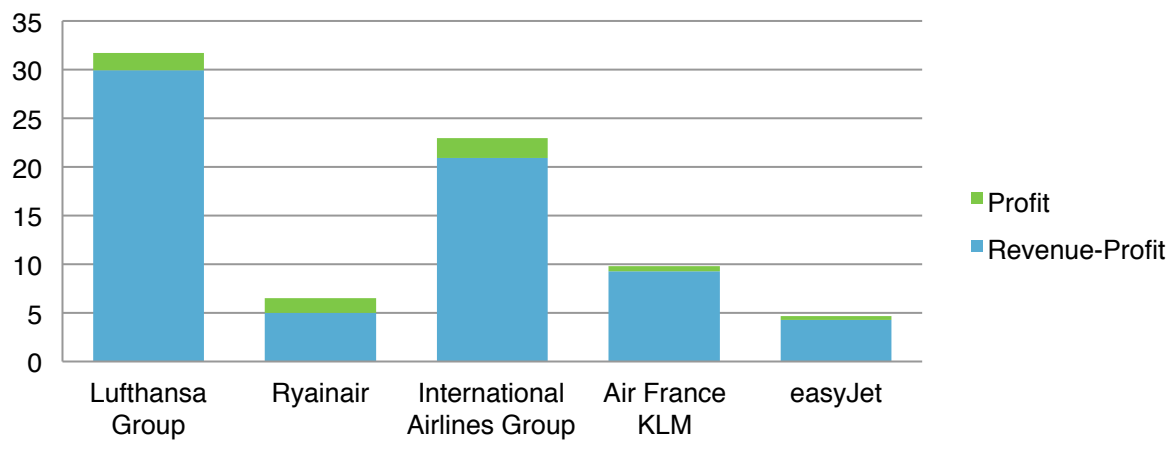
Konkurencija je iznimno jaka, a industrija konsolidirana. Prisutan je trend stvaranja grupacija kroz akvizicije i spajanja (Lufthansa Group, International Airlines Group, Air France KLM itd.). Isto tako, aviokompanije se udružuju kroz strateška partnerstva na svjetskoj razini kako bi unaprijedili uslugu i privukli klijente (primjerice olakšano bookiranje i organizacija presjedajućih letova). Tri najjača i najpoznatija partnerstva su **SkyTeam** (Air France-KLM), **Oneworld** (International Airlines Group) i **Star Alliance** (Lufthansa, Croatia Airlines). Evolucijom industrije su se pojavili i low-cost carrieri koji nude najosnovnije usluge prijevoza, a time i niže cijene. Takav poslovni model se pokazao iznimno uspješnim: primjerice Ryanair i easyJet su u samom vrhu industrije.

Veličina flote i broj destinacija 6 najvećih aviokompanija

U 2017. Lufthansa se vratila na prvo mjesto po broju putnika zahvaljujući akviziciji Brussels Airlines-a. Također treba napomenuti da je cjelokupna industrija u 2017. godini doživjela rast. Najveći porast u broju putnika su ostvarili Wizz Air iz Mađarske te Tap Air iz Portugala. Zanimljivo je uočiti da **Lufthansa** ima najbrojniju flotu i leti na najviše destinacija. Što se tiče prihoda, Lufthansa se također ističe kao lider u industriji, a zatim slijede International Airlines Group, Air France KLM, Ryanair te easyJet.

Udio profita u prihodima u 2016. 5 najvećih aviokompanija

KLASIFIKACIJA INDUSTRIJE

Zrakoplovne kompanije se najčešće klasificiraju na sljedeće načine:

1. Prema geografskom opsegu poslovanja:

- državne, regionalne, internacionalne i interkontinentalne

2. Prema vrsti usluge:

- low-cost carriers, full-service carriers

Zrakoplovni prijevoznici u Europi su većinom internacionalni prema geografskom opsegu poslovanja, dok su prema vrsti usluge prisutna oba tipa (npr. low-cost: Ryanair, easyJet; full-service: Lufthansa, Turkish Airlines).

KRETANJE NA BURZI

Nažalost, ne postoji indeks europskih zrakoplovnih kompanija koja bi olakšala praćenje industrije kroz burze. Sljedeća tablica prikazuje promjenu cijene dionice u godinu (period od 10.3. 2017. do 10.3.2018.) :

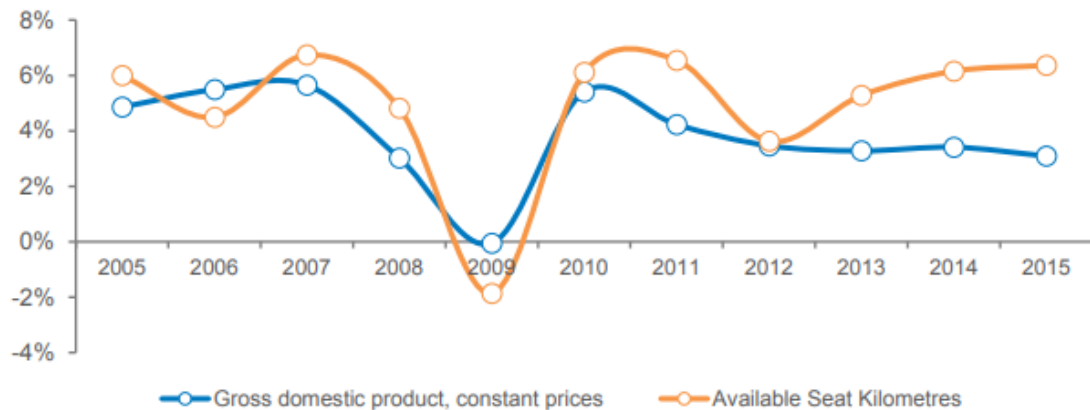
Lufthansa Group	81.34%
Ryanair	50.16%
International Airlines Group	N/A
Air France KLM	27.38%
easyJet	59.97%

5 najvećih aviokompanija su ostvarile nadprosječne prinos (prosječno 54.71%) s obzirom na tržište, od čega Lufthansa više od 80% (tome je vjerojatno pridonijela kupnja Brussels Airlines-a). Iako je zračni promet rastao u 2017. godini, cijena dionica je rasla brže, što ukazuje na veći rizik pri ulaganju u ovu industriju.

FAKTORI KOJI UTJEČU NA INDUSTRIJU

Ekonomski rast i rast BDP-a

Ekonomski rast predstavlja primarni faktor koji utječe na rast potražnje. Povećanje kupovne moći stanovništva omogućuje povećanu potrošnju. Zrakoplovni prijevoz tu značajno profitira kao skuplja vrsta transporta. Sljedeći graf pokazuje utjecaj kretanja BDP-a na zrakoplovni prijevoz (mjereno u kilometrima dostupnih sjedala):

Source: IMF and SRS Analyser, 2016

Cijena goriva

Niže cijene goriva znači niža cijena transporta što se preslikava u povećanje profitabilnosti. Zrakoplovno gorivo je vezano uz naftu. Kad je cijena nafte relativno niska, zrakoplovnim prijevoznicima se isplati stvarati zalihe goriva za budućnost. Dakle, događanja vezana uz naftnu industriju imaju direktan utjecaj i na zrakoplovni prijevoz.

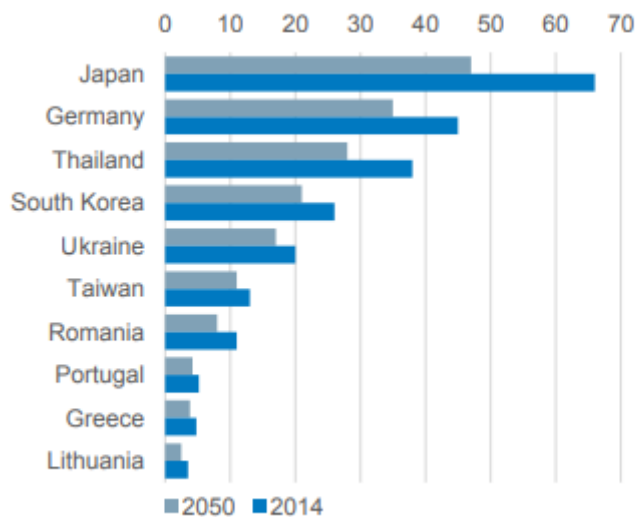
Source: U.S. Energy Information Administration

Tečajni rizik

Pošto većina avioprijevoznika djeluje internacionalno, na njihovo poslovanje također može imati utjecaj i valutni rizik. Taj rizik je u Europi je manji nego u svijetu s obzirom da većina članica Europske unije koristi euro kao valutu, ali je također nije zanemariv. Primjerice, slabljenje funte naspram eura učinilo je stanovnicima Velike Britanije skupljim inozemna putovanja, što rezultira u manjoj potražnji inozemnih letova.

Demografija

Očekuje se smanjivanje rasta populacije u budućnosti, što će rezultirati u smanjenju radne snage. Ove demografske promjene bi mogle usporiti rast globalnog BDP-a kao i potražnje za usluge zračnog prijevoza. To bi moglo imati poseban utjecaj na Europu s obzirom na činjenicu da se u Europi uz Japan na svijetu nalazi najstarija populacija. Sljedeći graf pokazuje 10 zemalja s najvećim projiciranim padom radne snage u svijetu (u milijunima). Zanimljivo je primijetiti da se na tom popisu nalazi čak 5 europskih zemalja među kojima i jedna od najjačih ekonomija u Europi: Njemačka.

10 zemalja s najvećim projiciranim padom radne snage u svijetu (u milijunima)

PORTEROVIH PET SILA

Trenutna konkurencija:

- Konkurencija je iznimno jaka. Sve aviokompanije lete slične relacija po sličnim cijenama.

Dobavljači:

- Airbus i Boeing su dva glavna proizvođača putničkih aviona s obzirom na duopol koji su ostvarili imaju veliku prednost u pregovorima. Cijena nafte također ima veliki utjecaj na profitabilnost industrije. Nadalje, radna snaga je brojčano ograničena. Uzevši sve u obzirom vidimo da dobavljači imaju značajnu moć.

Kupci:

- Kupci imaju iznimnu moć nad aviokompanijama jer su promjena prijevoznika ne nosi nikakve troškove i minimalne napore.

Potencijalni konkurenti:

- Ulazna barijere su izrazito visoke zbog visokih troškova vođenja poslova (avioni, gorivo, osoblje) i državnih regulacija koje aviokompanija mora zadovoljiti. Stoga, potencijalna konkurencija je slaba.

Supstituti:

- Potencijalni supstitut bi mora pružiti putnicima još brži oblik prijevoza. To bi se moglo ostvariti razvojem tehnologije, ali u idućih nekoliko godina prijetnja od supstituta je iznimno niska.

ZANIMLJIVOSTI

Najstarija zrakoplovni prijevoznik je nizozemski KLM (danas Air France KLM) osnovan 1919. godine. Niti jedna zrakoplovni prijevoznik osnovan u 21. stoljeću nije uspio ostvariti veći tržišni udio od 2%.

Lufthansa je najveći svjetski kupac kavijara. Kupuje više od 10 tona kavijara godišnje.